

dr hab. Andrzej Olejko prof. UR
Uniwersytet Rzeszowski
Instytut Historii

Rzeszów 30 XI 2015 r.

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej mgr Piotra Tarasa
„Działania lotnictwa amerykańskiego i
południowokoreańskiego w wojnie koreańskiej 1950-1953”
napisanej pod kierunkiem dr hab. Piotra Semkowa prof. AMW

Oświadczam, że recenzję wykonałem zgodnie z posiadaną wiedzą oraz nie posiadam żadnej wiedzy, abym był w konflikcie interesów w odniesieniu do recenzowanej pracy.

Kierownik Zakładu historii Wojskowej
Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego
dr hab. Andrzej Olejko, prof. UR

1. Uwagi ogólne.

W światowej historiografii panuje uzasadnione przekonanie o wyjątkowym znaczeniu w dziejach XX wieku obu konfliktów światowych - Wielkiej Wojny (I wojny światowej) 1914-1918 i II wojny światowej 1939-1945, jak również o wkładzie lotnictwa w czasie ich trwania. Należy zdecydowanie natomiast zauważyć natomiast, że *po macoszemu* traktowane są zmagania militarne w konfliktach zbrojnych doby „zimnej wojny” jak i XXI wieku, gdzie problematyka wojny powietrznej jest nader rzadko eksponowana. Tymczasem Wojna Koreańska z lata 1950-1953, pierwszy konflikt zbrojny doby „zimnej wojny” na tak szeroką skalę, w której znalazły się międzynarodowe siły walczące pod flagą Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) przeciwko siłom Koreańskiej Republiki Ludowo Demokratycznej (KRLD) popieranej przez Chińską Republikę Ludową (ChRL) i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR), jest konfliktem w którym udział lotnictwa był na tak szeroką skalę, że dziwi fakt nie opisanie precyzyjnie tegoż do chwili obecnej. Nie można stwierdzać, że ww konflikt koreański jest mało znany w historiografii, gdyż wielojęzyczna literatura przedmiotu temu przeczy, lecz mało kto z grona autorów obcojęzycznych opracowań dostrzega w nim rolę lotnictwa! Refleksje tego rodzaju nachodzą każdego zajmującego się tą tematyką zawodowo jak i np. zwiedzającego muzea lotnictwa na świecie. Zaskoczonym można się czuć oglądając ekspozycję muzeum lotnictwa w Belgradzie, na której eksponowany jest... pod dachem min. sprzęt latający doby „zimnej wojny” z szacunkiem należnym unikalnemu eksponatowi jakim jest np. samolot odrzutowy będący na wyposażeniu jednostek lotniczych sił ONZ typu F-86 *Sabre*. Niebywale budujące wręcz wrażenie odnieść można zwiedzając zbiory Narodowego Muzeum Amerykańskich Sił Powietrznych mieszczącego się w Wright-Patterson Air Force Base w Riverside obok Dayton w Stanach Zjednoczonych Ameryki (USA), gdzie ekspozycja poświęcona wojnie koreańskiej szokuje w osobnej części hangarowej dostojnością - np. sposób zaprezentowania samolotów typu F-82 *Twin Mustang* - i jakością znajdując się pod dachem, jak i z wykazaniem polskiego akcentu w postaci roli asa powietrznego lotnictwa USA (USAF) col. (płk.) Francisca Gabreskiego (Gabryszewskiego). Wchodząc natomiast w *aleję Migów* w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie każdy znawca tematu, jak i zwiedzający go amator, nie tylko z ubolewaniem spogląda jak na jego oczach wystawione na wolnym powietrzu na działanie sił natury rozpadają się unikalne eksponaty z rodziny samolotów odrzutowych typu MiG, z unikalnej w skali światowej kolekcji! Śledząc z uwagą opisy eksponatów znajdujących się w

w w alei zastanowić się należy nad tym co autor ich miał na myśli śledząc ich nieaktualność, błędy merytoryczne w nich funkcjonujące jak i jakość ich eksponowania! *O tempora o mores.* - a raczej o *Tempora o planes* - to wrażenie zabiera się po zwiedzeniu *zimnowojennej* ekspozycji tegoż muzeum, gdzie odczuwa się wrażenie, że chaos i brak profesjonalizmu w w w kwestiach trzyma się ludowego porzekadła iż *piorun trafił w rabarbar*. Chaos i brak koncepcji wystawienniczej dostrzec można gołym okiem jak i brak gospodarskiej ręki w muzeum, które.. właśnie za zbiory zostało docenione uplasowaniem się w 2014 r. na zaszczytnym ósmym miejscu w europejskim rankingu muzeów lotniczych! Ale te uwagi są na marginesie i nie dotyczą recenzowanej dysertacji doktorskiej, której tematem jest działalność lotnictwa amerykańskiego i południowokoreańskiego w konflikcie zbrojnym na półwyspie koreańskim w latach 1950-1953.

Konflikt zbrojny na półwyspie koreańskim w latach 1950-1953 był pierwszym konfliktem zbrojnym, w którym lotnictwo odegrało istotną rolę, a spojrzawszy na operacje lotnicze po latach można zauważyć, że to ono np. zastopowało ofensywę wojsk północnokoreańskich walnie przyczyniając się do utrzymania tzw. *przyczółka Pusańskiego*. W wojnie tej uwidoczniła została przewaga samolotów o napędzie odrzutowym, co spowodowało gwałtowny rozwój tego rodzaju samolotów w latach kolejnych na całym świecie oraz na szerszą skalę zastosowano śmigłowce, wykorzystując je do wielu zadań, w tym głównie medycznych (zostało to upowszechnione wskutek ekranizacji popularnego serialu telewizyjnego MASH) jak i po raz pierwszy wykorzystano je do przeprowadzania operacji współcześnie nazywanych aeromobilnymi (wysadzania desantów taktycznych czy przeprowadzania rajdów artyleryjskich). W trakcie prowadzonej kwerendy źródłowej autorowi recenzowanej dysertacji udało się pozyskać wiele niezwykle cennych materiałów, które w zdecydowany sposób poszerzyły dotychczasowy zakres posiadanych wiadomości na temat w w konfliktu. Dostrzeżona przez autora problematyka nosi wg mnie znamiona nadal nie do końca zbadanej i jest z całą pewnością na wskroś aktualna Ponadto uważam, że prowadzenie dalszych badań w tym obszarze wiedzy jest uzasadnione!

2. Ocena procesu badawczego.

Autor, mgr Piotr Taras zajmujący się od dłuższego czasu w w tematyką na niwie popularyzatorskiej, czego dowód znaleźć można w spisie bibliograficznym, w sposób bardzo szeroki i z odniesieniem do historycznego tła tym razem z użyciem warsztatu naukowego

zarysował z udziałem lotnictwa amerykańskiego i południowokoreańskiego daleko wschodnim teatrze działań wojennych. Dlaczego? Dlatego iż w historycznej literaturze polskojęzycznej konflikt koreański prezentowany jest niezmiernie rzadko, a działania lotnictwa w nim są praktycznie nieznane. Owszem, w kilku opracowaniach poświęconych taktyce i przebiegowi walk powietrznych pomiędzy lotnictwem myśliwskim strony amerykańskiej, sowieckiej i chińskiej przedstawione zostały pozostałe działania sił lotniczych, lecz w szerokim kontekście nie są one opisywane. Autor *biorąc się za bary* z wybraną przez siebie tematyką zmuszony był zatem skorzystać niemal wyłącznie ze źródeł i materiałów obcojęzycznych, głównie amerykańskich i rosyjskich dokonawszy identyfikacji prezentowanych problemów w obcej literaturze przedmiotu. Poddał je analizie i wsparł skrupulatną penetracją materiału archiwalnego dostępnego *on line* dzięki współczesnej technice.

Jak należy odpowiedzieć na pytanie: jakie siły lotnicze użyto w walkach nad półwyspem koreańskim w latach 1950-1953? Odpowiedź zawarta jest zasadniczo w tytule recenzowanej rozprawy doktorskiej lecz czy wiemy, że w ramach sił ONZ oprócz lotnictwa USA w wojnie koreańskiej uczestniczyły też siły powietrzne innych krajów? Dlatego też autor skupił się na opisanu działań bojowych sił lotniczych takich państw jak Wielka Brytania, Australia, ZSRR, ChRL czy Korea Północna, starając się przedstawić rolę lotnictwa w poszczególnych okresach konfliktu koreańskiego. Autor np. podczas swych badań wykazał rolę w walkach 77. Dywizjonu Myśliwskiego Lotnictwa Australii (RAAF), co pokazuje podejście do rzeczy nie tylko badacza ale i pasjonata. Łącznie działania autora umożliwiły powstanie zwartej całości opracowania, jak i racjonalne oraz logiczne zestawienie poszczególnych rozdziałów pracy.

3. Ocena strony redakcyjnej.

Rozprawa doktorska została napisana starannie z uwzględnieniem wszystkich wymogów stawianych pracom historycznym. Na całość monografii składają się: wstęp, cztery rozdziały tematyczne w składzie 25 podrozdziałów, zakończenie, bibliografia, wykaz skrótów jednostek lotniczych, spis tabel, spis schematów, spis map i załączniki. Układ rozdziałów tematycznych i zawartych w nich podrozdziałów jest logiczny i czytelny. Autor zaprezentował w nich problematykę wspartą analizami, dociekaniem i wnioskami z przeprowadzonych badań, zaś poszczególne rozdziały dysertacji tworzą spójną, racjonalnie zestawioną całość. Dzięki temu autor wprowadził powiązany logicznie porządek, który

uzupełnił obszernymi przypisami sygnalizującymi bogatą bibliografię składającą się z wydawnictw zwartych, artykułów i źródeł internetowych. Bogata jest strona ilustracyjna pracy zawierająca liczne i czytelne mapy, szkice sytuacyjne, schematy organizacyjne, fotografie i na samym końcu tablice barwne. Ta strona pracy w sposób wyjątkowo silny dowodzi jakości warsztatu autora, który we wszystkich aspektach zaprezentował *aleję Migów*.

4. Ocena merytorycznej wartości dysertacji.

Skromne polskojęzyczne publikacje książkowe dotyczące problematyki działań wojennych w latach 1950-1953 w konflikcie koreańskim raczej stronią od zarysowania roli lotnictwa, w tymże. Tymczasem bez jego udziału, bez wysiłku wywiadowczego jak i niszczylielskiego załóg lotniczych spod znaku *piątej broni*, trudno byłoby szeroko wyrokować o dokonaniach wojsk lądowych. Dlatego dobrze się stało, że autor dysertacji dostrzegł i szczegółowo zarysował tę niezmiernie ważną problematykę. Konstrukcja poszczególnych rozdziałów tematycznych i podrozdziałów pokazuje jak zaprezentowane zostały w nich w ujęciu historycznym i problemowym poszczególne dziedziny wykorzystania lotnictwa w konflikcie koreańskim.

Wstęp recenzowanej rozprawy sygnalizuje potrzebę podjęcia i naświetlenia tej mało znanej problematyki. Pierwszy rozdział zawiera sześć podrozdziałów, w których autor omawia ogólny przebieg wojny koreańskiej jak i przedstawia historię Korei od początku XX wieku, etapy formowania się dwóch państw koreańskich w latach 1945-1950 oraz tworzenia ich sił zbrojnych. Ponadto przedstawia przebieg działań wojennych z lat 1950-1953, skupiając się na działaniach na lądzie oraz zawiera podsumowanie wojny koreańskiej. W rozdziale drugim przedstawiono przebieg działań lotnictwa w pierwszym okresie wojny od czerwca do października 1950 r. Omówiono powstanie i działania lotnictwa północnokoreańskiego oraz stan sił powietrznych USA (USAF) w 1950 r., ze szczególnym uwzględnieniem tych sił w rejonie Pacyfiku oraz ich pierwsze operacje bojowe w wojnie koreańskiej. Rozdział zawiera także opis stanu lotnictwa Marynarki Wojennej i Piechoty Morskiej USA w tym okresie oraz ich pierwsze działania na froncie wojny, działania lotnictwa strategicznego USA na głębokim zapleczu przeciwnika, działania lotnictwa taktycznego na linii frontu i liniach komunikacyjnych w okresie wrzesień-październik 1950 r. oraz działania lotnictwa pomocniczego. Rozdział trzeci przedstawia działania lotnictwa w drugim okresie wojny od listopada 1950 r. do czerwca 1951 r. Przedstawiono w nim O. de B. jednostek lotnictwa

ZSRR, omówiono skrótowo wcześniejsze działania jednostek lotnictwa sowieckiego na terenie ChRL. Przedstawia operacje lotnicze prowadzone wiosną 1951 r., ze szczególnym uwzględnieniem działań nad Koreą Północną i operacji prowadzonych przez lotnictwo taktyczne, działań nocnych lotnictwa amerykańskiego oraz działań amerykańskiego i brytyjskiego lotnictwa pokładowego. Rozdział czwarty obejmuje najdłuższy okres wojny od lipca 1951 r. do lipca 1953 r. nad Koreą Północną, w tym działania lotnictwa o charakterze strategicznym, nocne działania lotnictwa czy też długoterminowe operacje „Strangle” czy „Saturate”. Jako załączniki do dysertacji zamieszczono wykazy jednostek lotniczych państw uczestniczących w wojnie, zestawienia najlepszych pilotów i uzyskanych przez nich zwycięstw powietrznych, dane statystyczne udziału lotnictwa, oraz sylwetki i dane taktyczno-techniczne samolotów używanych w wojnie koreańskiej. Dysertację zamyka zakończenie podkreślające znaczenie działań lotniczych w historii zmagania militarnych doby wojny koreańskiej, z podkreśleniem w nim zawartym, że uwagę światowych historyków przez całe lata absorbuje wojna powietrzna toczona głównie w okresie II wojny światowej!

Recenzowaną dysertację uznać należy za nowatorską. To pogłębiona analiza lotniczych działań w konflikcie koreańskim oparta na wnioskach z dociekliwych badań autora, ale także na bogatej, wielojęzycznej literaturze przedmiotu i szerokiej kwerendzie archiwalnej *on line*. **Reasumując:** treść dysertacji uznać można za nowatorskie opracowanie nie eksponowanego dotychczas w Polsce wątku działań lotnictwa w wojnie koreańskiej 1950-1953. Treści zawarte w dysertacji są czytelne i przekonujące zaś analiza poszczególnych rozdziałów pracy przekonuje o rzetelności podjętych badań i właściwej ocenie ich wyników. Układ pracy charakteryzuje się czytelną i logiczną konstrukcją zaś autor od strony merytorycznej, przy powstawaniu tekstu przedstawił go jako dobrze skonstruowany i w efekcie czytelny. Z punktu widzenia umiejętności warsztatowych autor wykazał się znajomością zasad budowy rozprawy doktorskiej, a kompozycja recenzowanej pracy oraz baza źródłowa opierają się na obowiązujących zasadach pisania rozpraw naukowych. Autor popełnił niewielkie błędy o charakterze językowym - literówki, które występując w recenzowanej dysertacji nie obniżają jej wartości, gdyż kwestia ta zdarza się każdemu adeptowi nauki. Czytelność pracy i jej wartość warsztatową oceniam wysoko.

W aspekcie uwag szczegółowych i konieczności dokonania zmian w treści dysertacji uważam, że zanim rozprawa zostanie opublikowana drukiem, a zdecydowanie jest tego warta to autor powinien:

- ujednoczyć pisownię nazewnictwa - autor ma skłonność w niektórych częściach dysertacji do operowania językiem popularnonaukowym co należy poprawić!

- stosowanie znaku graficznego jakim jest cudzysłów należy ujednolicić gdyż autor zastosował szereg jego modyfikacji!
- należy zmienić i ujednolicić pisownię nazw związków taktycznych i wyeliminować *dywizyjność* występującą w pracy w miejsce zapisów DP!
- pisownia dat powinna być zmieniona z literackiej na rzymską!
- prezentowane treści powinny być opatrzone umiejętnie dobranymi cytatami co podniosłoby walory pracy w kwestii jej oryginalności!

5. Wniosek końcowy.

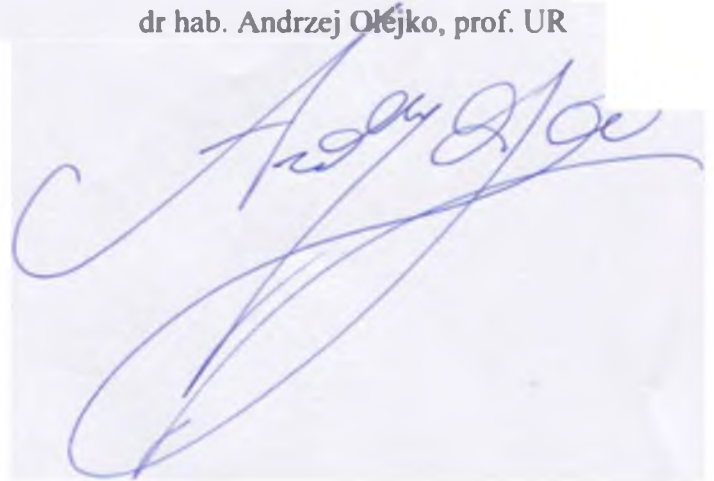
Przedstawiona do recenzji monografia zawiera zauważalne walory poznawcze i merytoryczne. Umożliwia szerokiemu kręgowi czytelników rozszerzenie i usystematyzowanie wiedzy w obszarze przebiegu działań na dalekowschodnim teatrze działań wojennych w latach 1950-1953. Służyć może jako materiał dydaktyczny dotyczący problematyki szeroko pojmowanego lotnictwa w zmaganiach konfliktu koreańskiego. Praca wnosi do nauki nowe wartości teoretyczne o dostrzegalnej użyteczności praktycznej w dydaktyce. Pomimo ww uwag, przedstawione do oceny recenzyjnej opracowanie autorstwa magistra Piotra Tarasa, uznaję za prezentujące dobry poziom merytoryczny, w którym autor wykazał się dużą sprawnością w prezentowaniu i komentowaniu zebranych materiałów. Uważam, że w zaprezentowanej formie przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska wprowadza do obiegu naukowego szereg nowych, całkowicie dotąd nieznanych ustaleń. Tym samym prezentowane do oceny recenzyjnej opracowanie uznaję za oryginalne, powstałe całkowicie samodzielnie i prezentujące wysoki poziom. Uważam ponadto, że recenzowana praca powinna zostać po naniesieniu uwag szczegółowych skierowana do druku, gdyż stanowić będzie cenne uzupełnienie wiedzy historycznej i będzie doskonałym uzupełnieniem bibliotek muzealnych, uczelnianych jak i prywatnych. Sugerowałbym naniesienie w pracy wspomnianych uwag, aby jako opracowanie książkowe zbudowane w zgodzie z wymogami sztuki historycznej, stała się bardziej perfekcyjną. Tym samym by stała się ona kompendium wiedzy z omawianej problematyki, tak potrzebnym np. dla muzealników Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie, wiedzy autora na polu naukowym zupełnie nie posiadających!.

Uznaję, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska magistra Piotra Tarasa spełnia wszelkie ustawowe wymogi stawiane przed opracowaniami o takim charakterze. W

Soyolopina

związku z tym wnioskuję do Rady Wydziału (Historycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego o przeprowadzenie kolejnego etapu postępowania doktorskiego.

Kierownik Zakładu historii Wojskowej
Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego
dr hab. Andrzej Olejko, prof. UR

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Andrzej Olejko', written over a white rectangular background.